

Nr 423

Av herrar Romanus och Ahlmark, om en övergång till rullande försvarsplaner.

(Lika lydande med motion nr 363 i Första kammaren)

År 1958 inleddes en ny epok i svensk försvarspolitik. Mot bakgrund av tidigare års erfarenhet beslöt man att övergå till att lägga fast ramarna för försvarsutgifterna för flera år i taget. Motivet var att ge ökad stadga åt försvarsplaneringen och möjliggöra en målmedveten uppbyggnad av försvaret samt att genom den förbättrade planeringen få ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser. Omläggningen får ses som en följd av partiernas gemensamma uppfattning att försvaret under de närmaste föregående åren undergått en allvarlig försvagning.

1958 års beslut omfattade tre budgetår och utgjorde en överenskommelse mellan de fyra demokratiska partierna. 1961 års beslut gällde två budgetår, 1963 års beslut gällde en fyraårsperiod, alltså t. o. m. budgetåret 1966/67. Vid 1967 års riksdag kunde man inte fatta något nytt flerårsbeslut, eftersom försvarsutredningen misslyckats i sin uppgift att lägga fram förslag för perioden 1967—1971. I stället fattades ett provisoriskt ettårsbeslut i avvaktan på förslag från utredningen. För första gången på länge bröts också den partipolitiska enigheten. Vid 1968 års riksdag fattades åter ett flerårsbeslut som avser tiden t. o. m. budgetåret 1971/72. Även detta beslut drevs igenom av regeringen under politisk strid.

Samtidigt med att riksdagen fattat beslut om försvarsramarna för flera år i taget, har försvaret byggt upp en planering av främst materialinköpen i form av rullande sjuårsplaner.

En allvarlig svaghet med den hittills tillämpade metodiken har varit den osäkerhet som rått beträffande förutsättningarna för den militära planeringen för de år som legat efter den tidsperiod som omfattats av det gällande försvarsbeslutet. Denna svaghet har naturligtvis accentuerats ju närmare man kommit utgången av försvarsbeslutet. Särskilt kännbar var den under 1967 då endast ett ettårsbeslut fattades av riksdagen. Hur mycket denna ryckighet kostat i form av felinvesteringar och försämrad effektivitet lär aldrig kunna utredas, men om långtidsplaneringen har det värde den brukar tillmätas så bör rimligen nackdelarna ha varit betydande.

Enligt de riktlinjer för långtidsplaneringen som drogs upp i förra årets försvarsbeslut och som utvecklas i årets statsverksproposition övergår försvaret nu till en femårig rullande programplanering, kompletterad med perspektivplaner på femton års sikt och särskilda systemplaner för anskaffning av större vapensystem, organisationsförändringar o. d.

Denna nya metodik innebär en värdefull ytterligare förfining av planeringsinstrumenten, men fortfarande har systemet den svaghet som berörts ovan. Osäkerheten mot slutet av den period som omfattas av gällande försvarsbeslut blir betydande.

En annan nackdel som följd av den hittills tillämpade metodiken är att den allmänna försvarsdebatten givits otillräcklig stimulans. Detta är givetvis till stor del en följd av den partipolitiska enigheten kring försvaret. Men det är givet att om väsentliga politiska beslut rörande försvaret fattas endast vart tredje eller vart fjärde år, är det stor risk att debatten under mellanåren blir blek och oengagerad i synnerhet som den inte tillförs något nytt stoff från myndigheternas sida.

Dessa svagheter skulle kunna undanröjas om riksdagen övergick till att varje år fatta beslut om ramarna för ett visst antal år framåt i tiden, t. ex. för den närmaste treårsperioden. Sådana »rullande försvarsbeslut» skulle ge ett fastare underlag för den militära planeringen, i synnerhet om de kompletterades med direktiv — om än något mer obestämda — för ytterligare två år. Militärledningen skulle då ha av riksdagen antagna riktlinjer för planeringen på fem års sikt, d. v. s. för en tid som sammanfaller med den aktuella programplaneringen.

En annan fördel vore att riksdagen varje år fick pröva försvarets kostnadsramar för den framförliggande perioden, dock utan att man rubbade på de två närmast liggande årens försvarsramar vilka lagts fast av tidigare riksdag. (En konjunkturanpassning av utgifterna mellan de i beslutsperioden ingående åren underlättas av detta system; möjlighet bör givetvis också finnas för särskilda åtgärder föranledda av mer drastiska förändringar i det världspolitiska läget.)

Med det sagda menas självfallet inte att man varje år skulle genomföra så omfattande säkerhetspolitiska studier som nu gjorts i de parlamentariska försvarsutredningarnas regi. Snarare vore det skisserade systemet ett sätt att fortlöpande införliva den säkerhetspolitiska forskningens resultat med den parlamentariska försvarspolitiska aktiviteten.

Någon svårighet att med rullande försvarsbeslut förena den insyn för de demokratiska riksdagspartierna vars värde alla är ense om torde inte föreligga.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar sig för en övergång till rullande försvarsbeslut enligt de riktlinjer som anges i motionen; och

att riksdagen i enlighet härmed hemställer om förslag till ett treårigt försvarsbeslut samt om riktlinjer för de därpå följande två åren, senast till 1971 års riksdag.

Stockholm den 27 januari 1969

Gabriel Romanus (fp)

Per Ahlmark (fp)
